

Tisdagen den 7 oktober

Kl. 14.00

*Bonden i den svenska
riksdagen*

Efter gudstjänst i Storkyrkan, där predikan hölls av komminister Elisabeth Gerle, öppnades riksmötet i kammarens plenisal enligt det program som i bilaga fogats till detta protokoll.

1 § *Bonden i den svenska riksdagen*

Anf. 1 Professor STEN CARLSSON:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, herr statsminister, mina damer och herrar!

Den svenske bonden har alltid varit personligen fri. Denna frihetstradition har en del västeuropeiska motsvarigheter. Våra bönders genom sekler bevarade rikspolitiska makt är däremot utan motstycke. Den äger medeltida rötter, men först på 1500-talet fick den svenska fyrståndsriksdagen fast form.

Bonderiksdagsmännen valdes intill 1866 häradsvis, men flera härader kunde slå sig ihop för att minska kostnaderna för resor och uppehälle. Rösträtt tillkom de självägande skattebönderna jämte brukare av kronohemman. Adelns landbor, frälsebönderna, deltog ibland i valen men utestängdes formligen 1720, emedan de ansågs vara alltför beroende av sina adliga herrar.

Riksdagsmännens namn är kända sedan Vasatiden, men några individuella drag kan knappast skönjas före 1700-talet. En tidig märkesman var talmannen Per Eriksson i Edinge, Roslagen. Han satt 1660–1661 i fängelse, sedan han efter Karl X Gustavs död hade fört kungafamiljens talan mot rådsaristokratin. 1686 års talman, Per Olsson i Lund, Kalmar län, känner vi till utseendet tack vare en oljemålning av Ehrenstrahl. Talmannen ter sig som en allvarlig person, välklädd utan lyx, med ett praktfullt skägg, självmedveten men samtidigt tillbörligt ödmjuk.

Länge var riksdagsbönderna i vissa avseenden tillbakasatta i jämförelse med övriga riksdagsmän. Deras bildning ansågs bristfällig: de var från 1700-talet i regel hjälpligt läskunniga men sällan skrivkunniga. Men talförheten och stridbarheten var det inget fel på, och bondeståndet hade under frihetstiden sin del i de befogenheter som utövades av riksens maktägande ständer. Inga bönder i hela Europa hade en politisk ställning jämförlig med den som intogs av talmännen Olof Håkansson och Joseph Hansson.

Blekingebonden Olof Håkansson i Lösen, på äldre dagar kallad "gamle Olle", var utrustad med en stark vilja och ett osedvanligt gott minne. Med stor skicklighet ledde han sitt stånd genom de politiska bränningarna. Han

förde det sunda, fredliga bondeförnufts talan mot hetsporrar på Ridderhuset och inom det egna ståndet. Inte utan vånda lät han sig påverka av den krigshysteri som bredde ut sig 1741. Han förordade då "aktivitet" mot Ryssland och blev knappast trodd, när han efter de militära bakslagen i Finland sökte göra gällande, att han hade trott att "aktivitet" var detsamma som "aktsamhet".

Joseph Hansson i Mossebo, Älvsborgs län, prisades för sin "lätta talegåva". Han förde gårdfarihandelns och landsköpets talan mot borgarståndets monopolanspråk. 1740-talets generösa torplagstiftning, som ledde till åtskillig nyodling, var delvis hans verk. Under ett "näväkrig" i ståndet 1755, då talmannen Olof Håkansson utsattes för handgripligheter, lyckades Joseph Hansson lugna orosandarna genom att ta upp psalmen Vår fiende ifrån oss driv. Riksdagsbönderna kunde sina psalmer. De stod först och lyssnade, "likasom i förundran". Sedan stämde de in i sången.

Riksdagen som helhet förlorade större delen av sitt inflytande genom Gustaf III:s statskupp 1772. Men efter kungens brytning med adeln under kriget i Finland 1789 blev bönderna i huvudsak likställda med de övriga stånden både som jordägare och som riksdagsmän. Fem månader före franska revolutionen löste konung och ständer sociala problem som i andra länder vållade blodsutgjutelse. Bönderna var nu i regel trogna rojalister. Om en av dem berättar en gravskrift på Byarums kyrkogård i Jönköpings län:

Stanna Vandringsman. Här förvaras stoftet av en sann kristen god medborgare välsinnad riksdagsman vid fem möten. Taleman 1769 och vid kronprins Gustaf Adolfs dop fadder 1778. Sven Håkansson i Smedjebo född 1708. Död 1781. Jag förbidar dagligen medan jag strider till dess min förvandling kommer (Jobs bok).

1809 års statsvälvning ledde till att makten delades mellan konung och ständer. Sedan länge var frälsejorden skattemässigt gynnad i jämförelse med bondejorden. Bondeståndet hoppades nu kunna åstadkomma en utjämning. Detta lyckades inte, men i övrigt gjorde sig riksdagsbönderna kraftigt gällande. Bondeliberalismen fick en myndig förespråkare i Anders Danielsson i Bondarp, Älvsborgs län. Liksom Joseph Hansson kom han från Sjuhäradsbygden och förde lanthandelns talan. 1834 valdes han av 27 härader men hade bara en röst. Bättre än de flesta förstod han betydelsen av en obligatorisk folkskola för böndernas bildningsnivå och samhällsinflytande. Men han förstod inte att värja sig mot det hektiska huvudstadslivets frestelser. Hans ekonomi undergrävdes genom dyrbar livsföring och vidlyftiga fastighetsaffärer.

Som liberal bondehövding efterträddes Anders Danielsson av sin länskamrat, dalslänningen Hans Jansson i Bräcketorp. I motsats till Anders Danielsson förblev han alltid en vanlig bonde. I hembygden gick han klädd i grova arbetskläder med stövlar och förskinn. Han föraktade dem som lät sin övertygelse påverkas av några supar. Men han tackade inte nej till ett gott kalas. "Måtro det smakade en bondmage", skrev han efter ett aristokratiskt gästabud med 18 rätter av finaste slag och ett tiotal dyrbara viner. Han avböjde att bli talman under Karl XIV Johan, men tackade ja när anbudet kom från den mer liberale Oscar I. Hans Jansson fick sedan höra att han hade glömt sin forna paroll: "Förlåter eder icke uppå förstar!" Han kämpade för

näringsfrihet, sparsamhet, humanitet, viss jämställdhet mellan könen och övergång till samfälliga val. Inför sin avgång ur politiken liknades han vid romaren Cincinnatus, som från statsmannalivet hade återvänt till obemärktheten på åkern i en avlägsen fjällbygd.

Bönderna hävdade, visserligen överdrivet, att de företrädde majoriteten av Sveriges folk, och de nöjde sig inte längre med fjärdedelen av den politiska makten. Genom övergången till tvåkammarriksdag 1866, med rösträttsbestämmelser som var särskilt förmånliga för hemmansägarna, vann det av bönder dominerade Lantmannapartiet majoritet i andra kammaren. Partiets paroller var sparsamhet och rättvisa. Sparsamheten drabbade framför allt hovet, diplomatin, ämbetsverken, krigsmakten och universiteten. Rättvisan gällde främst bondejordens bördor i form av grundskatter och indelningsverk. Bönderna vann här omsider sitt mål genom de stora grundskatte- och värnpliktsbesluten 1892 och 1901.

Den mest ansedde bland det nya partiets bönder blev hallänningen Carl Ifvarsson i Vårestorp, i sin yttre framtoning grå och stillsam. Han blev 1880 andra kammarens vice talman, den förste bonden på denna post. I olikhet med flertalet andra bondeledare kom han ur ett fattigt landboskikt. Han behövde dock aldrig äta barkbröd, som hans far hade gjort. Carl Ifvarsson lärde sig tidigt att läsa vid sin mors spinnrock, där han som femåring sattes att nysta garn. Som representant för en hemslöjdsbygd blev han en varm vän av näringsfrihet, men ogillade socialpolitiska föreskrifter. Under den stora tullstriden på 1880-talet tog han frihandlarnas parti, stödd av de skogsbönder hemma i valkretsen som inte odlade råg till avsalu och därför inte hade något intresse av spannmålstullar. Han var emellertid alltid måttfull i sina ställningstaganden. Han sökte gärna "hålla sig fast vid mitten av vändskivan", som en något avundsam partivän uttryckte saken.

Det gällde för övrigt att vara lyhörd för stämningarna på hemmaplan. Varje valkrets på landet hade en enda riksdagsman, och ingen kunde bli vald utanför sin hemort. Men naturligtvis kunde riksdagsmannen inom vissa gränser påverka sina väljare. "Herrarna fråga efter allmänna opinionen – i min ort är det jag", lär Nils Petersson i Runtorp, Kalmar län, ha uttrat.

Tiden från 1866 till införandet av allmän rösträtt för män 1909 var böndernas politiska storhetstid. "D'ä vi som ä bönnerna, d'ä Andersönnra å Johansönnra, d'ä spannmålstönnra, d'ä di som ä harrar i Svergets lann", hette det i Frödings Riksdagsbönnras marsch 1894. Men först 1905 ansågs en bonde värdig att ta plats vid konungens rådsbord. Alfred Petersson i Påboda, Kalmar län, blev då jordbruksminister i Lundebergs samlingsministär. Han var lantmannapartist men gick senare över till liberalerna. Det slumpade sig så, att också ett av de konsultativa statsråden, en studerad karl av bondestam, hette Petersson. Uttrycket "statsrådet Petersson" klingade ovant i oscariska öron, och ett kvickhuvud återgav en tänkt replikväxling mellan två lakejer på Kungl. slottet: "Petersson, fy tusan! Och två stycken!" – "Ja, nu ha vi inte långt till revolutionen."

Någon samhällsfara var nu Alfred Petersson inte. Men det fanns tendenser till radikalisering bland bönderna i Dalarna och Norrland, där trävarubolagens markförvärv vållade mycken harm. Dalkarlen Daniel Persson i Tällberg blev en nyckelfigur. Han och ett antal andra liberala lantmän räddade 1907

högerregeringen Lindmans förslag om övergång till allmän rösträtt för män i förening med proportionella val. De nordsvenska bönderna lockades av den samtidigt föreslagna reduceringen av bolagens kommunala rösträtt. Desto gensträvigare var Daniel Persson mot högerens krav i försvarsfrågan. Inte ens krigsutbrottet 1914 ökade hans anslagsvillighet. 1918 blev han andra kammarens talman, den förste bonden i denna befattning.

Den växande försvarsviljan bland framför allt södra och mellersta Sveriges bönder ledde till 1914 års bondetåg. Bönderna ville värna riket och samhället mot angrepp utifrån och mot omstörtande verksamhet inom landet. Många ogillade samtidigt att Lantmannapartiet 1912 gick upp i Lantman- och borgarepartiet. Deltagare i bondetåget bildade 1915 ett rent klassparti. Jordbrukarnas riksförbund. Det stod till höger om det 1914 startade Bondeförbundet. De bägge partierna slogs dock ihop 1921. Många riksdagsbönder, t. ex. skaraborgaren Persson i Stallerhult, hallänningen Johansson i Fredrikslund, kronobergaren Magnusson i Tumhult och östgöten Skoglund i Doverstorp, stannade dock i Lantman- och borgarepartiet, sedermera Riksdagshögern. Liberala samlingspartiet, sedermera folkpartiet, behöll också ett betydande bondeinslag, företrätt av t. ex. Petersson i Påboda, Persson i Tällberg och dalkarlen Andersson i Rasjön. Inte så få bönder, särskilt norrut, anslöt sig till socialdemokraterna, som nu hade övergivit den marxistiska synen på småbrukarna som en till undergång dömd samhällsgrupp. I de tre första socialdemokratiska ministärerna, på 1920-talet, besattes jordbruksministerposten först av den skånske bonden Olof Nilsson i Tånga, sedan av hans landsman Sven Linders i Nevishög.

Under 1900-talet har böndernas politiska inflytande sjunkit genom nya rösträttsbestämmelser och framför allt genom jordbrukets avfolkning. Men samtidigt har bönder på bred front marscherat upp på samhällets topp som statsråd, landshövdingar och generaldirektörer. Den sydsånske slättbonden Axel Pehrsson i Bramstorp, en mästare i partipolitikens svåra konst, var statsminister under tre månader 1936 och sedan jordbruksminister under nio år. Genom 1933 års krisuppgörelse mellan arbetare och bönder hade han slagit ut Bondeförbundets dåvarande ledare Olof Olsson i Kullenbergstorp, också han skåning, deltagare i bondetåget, försiktigare och konservativare än Bramstorp, som hade börjat sin bana som liberal.

Bramstorp efterträddes 1949 som partiordförande av ångermanlänningen Gunnar Hedlund i Rådom, jordbrukare och juris doktor, politiker ut i fingerspetsarna, mäktig medlem av koalitionsministären 1951–1957. Hedlund följdes 1971 av sin landsman Thorbjörn Fäldin i Ramvik, statsminister 1976–1978 och 1979–1982. I mångas ögon förkroppsligar Fäldin mycket av det yppersta i svensk politisk bondetradition: rofstheten i den egna bygden, den redbara framtoningen, den trygga sakligheten. Vid sin återgång till bondejordbruket hyllades han liksom på sin tid Hans Jansson som en efterföljare till romären Cincinnatus.

Antalet bönder i den svenska riksdagen – för närvarande ett trettio-tal – sjunker ofrånkomligen, men antalet om sitt ursprung medvetna bondeättlingar är alltfjämt stort bland både väljare och riksdagsledamöter. Ytterst står vårt samhälle på den grund som under sekler har lagts av bönder och bondhustrur genom ett strävsamt arbete med, som riksdagsmannen Lars

Larsson i Århult, Kalmar län, 1829 uttryckte saken, "årderkroken och yxan, lian på ängen, slagan på logen och öken i skogen".

Prot. 1986/87:2
7 oktober 1986

Öppnande av riksmötet

2 § Öppnande av riksmötet

Anf. 2 TALMANNEN:

Eders Majestät! Jag hemställer att Eders Majestät måtte förklara 1986/87 års riksmöte öppnat.

Regeringsförklaring

Anf. 3 HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Herr talman, ärade ledamöter! När Ni, valda ombud för Sveriges folk, i dag samlas till årets riksmöte, inleds ett nytt arbetsår för Sveriges riksdag.

Det är ett ansvarsfullt arbete som ligger framför Eder. Många viktiga frågor kommer att bli föremål för diskussion och beslut.

Sedan öppnandet av föregående års riksmöte har den internationella konjunkturen utvecklats bättre än vad som förutsågs för ett år sedan. Det svenska näringslivet har utnyttjat denna utveckling, vilket bl. a. lett till en förbättrad bytesbalans. Men vi är starkt beroende av utvecklingen i omvärlden.

Våldet fortsätter runt om i världen. Många människor har dödats och skadats. Tyvärr har även Sverige drabbats. Mordet på landets förre statsminister Olof Palme har starkt påverkat oss alla.

Likaså består de säkerhetspolitiska spänningarna i världen. Vissa framsteg har dock skett i arbetet att minska motsättningarna.

Diskussionen om den framtida energiförsörjningen fortsätter. Tjernobyl-olyckan i Sovjetunionen har påverkat diskussionen om kärnkraftens framtida roll. Likaså har Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar understrukt nödvändigheten av att minska utsläppen.

Jag har med dessa exempel på viktiga områden inom vilka Ni kommer att fatta beslut velat framhålla hur betydelsefulla Edra beslut är för vårt lands framtida utveckling. De beslut som Ni fattar under detta riksmöte kommer att beröra oss alla. Vi kommer att med uppmärksamhet och intresse följa Edert arbete för vårt lands utveckling.

Jag önskar Eder alla välgång och lycka i detta viktiga värv och förklarar härmed 1986/87 års riksmöte öppnat.

3 § Regeringsförklaring

Anf. 4 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, ledamöter av Sveriges riksdag!

Den svenska neutralitetspolitiken är den främsta garanten för vår fred och vårt oberoende. Den kommer att fullföljas med fasthet och konsekvens.

Neutralitetspolitiken stöds av ett starkt och allsidigt totalförsvär. Regeringen är fast beslutet att med alla till buds stående medel värna vårt lands territorium.

Det grundläggande säkerhetspolitiska mönstret i Norden består, även om det strategiska intresset för de nordligaste delarna av vår världsdel ökat. Sveriges orubbliga neutralitetspolitik utgör ett viktigt bidrag till stabiliteten i det nordiska området.

Denna politik har en djup och långvarig förankring i den svenska folkopinionen. Det är regeringens strävan att förberedelserna inför nästa års försvarsbeslut skall leda fram till politisk enighet om försvarets fortsatta inriktning och finansiering:

Alla ansträngningar måste göras för att minska och på sikt eliminera hotet om ett kärnvapenkrig. Det är regeringens förhoppning att förhandlingarna mellan Förenta staterna och Sovjetunionen skall leda till verklig nedrustning.

Ett stopp för kärnvapenprov skulle lägga en god grund för fortsatta steg mot en sådan nedrustning. Regeringen kommer att fortsätta att verka för ett fullständigt provstoppsavtal, bl. a. i samverkan med de övriga deltagarna i det s. k. femkontinentsinitiativet.

Regeringen skall fortsätta att aktivt verka för en kärnvapenfri zon i Norden och söka vinna ökat stöd för förslaget om en korridor fri från slagfältskärnvapen i Centraleuropa.

Konferensen om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder och nedrustning i Europa har uppnått politiskt och militärt betydelsefulla resultat. Regeringen kommer att arbeta för ett beslut om att utvidga mandatet för konferensen till att också omfatta nedrustningsförhandlingar.

Sverige sluter helhjärtat upp bakom Förenta nationerna och dess stadga till värn för freden och folkrätten och till stöd för social och ekonomisk rättvisa. Vi kommer att fortsatt verka för att stärka världsorganisationen och säkerställa dess politiska livskraft.

Den svenska regeringen kommer att påtala brott mot folkrätten varhelst de begås. Sovjetunionens väpnade intervention i Afghanistan är ett sådant brott. Den svenska regeringen kräver ett omedelbart och fullständigt tillbakadragande av de sovjetiska trupperna.

Apartheidregeringens förtryck av den icke-vita majoriteten i Sydafrika är ett brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och ett hot mot internationell fred och säkerhet. Det mest verksamma fredliga medlet för att avskaffa apartheidsystemet är att FN:s säkerhetsråd fattar beslut om bindande sanktioner mot Sydafrika. Den svenska regeringen kommer att aktivt söka medverka härtill.

Det amerikanska stödet åt de grupper som för krig mot Nicaraguas lagliga regering försvårar fredssträvandena och strider mot internationell rätt. Den svenska regeringen kräver att detta stöd upphör.

Den internationella terrorismen kommer att bekämpas med all kraft. Detta får emellertid inte rasera decenniernas ansträngningar att underlätta kontakter mellan länderna.

Klyftorna mellan världens rika och fattiga växer. För Sveriges del tar sig den internationella solidariteten bl. a. uttryck i ett omfattande utvecklingsbistånd. Regeringen står fast vid att en procent av Sveriges bruttonationalinkomst skall avsättas för internationellt utvecklingsamarbete.

Sverige har aktivt deltagit i arbetet för nya multilaterala handelsförhandlingar. Ett beslut om att inleda sådana förhandlingar inom ramen för

frihandelsöverenskommelsen GATT har nu tagits. Det är regeringens förhoppning att detta skall motverka de protektionistiska tendenserna i världshandeln och stärka den fria handeln mellan nationerna.

Det ekonomiska, vetenskapliga och tekniska samarbetet i Europa skall främjas. Detta sker bl. a. i det s. k. Eureka-samarbetet, där Sverige för närvarande har ordförandeposten.

De goda förbindelserna med våra nordiska grannländer skall utvecklas. Arbetet på att förverkliga tanken på Norden som hemmamarknad kommer att fullföljas. Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning skall föras vidare. Det är angeläget att förhandlingarna om en långsiktig lösning av väg- och järnvägsförbindelserna till Danmark kan leda till ett positivt resultat.

*

Herr talman! Sverige är ett rikt och väl utvecklat industriland. Vårt välstånd grundar sig på en stark ekonomi, som förmår att hävda sig på de internationella marknaderna.

Under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet befann sig den svenska ekonomin i kris. Genom en stram ekonomisk politik har utvecklingen nu åter kunnat vändas uppåt. Underskotten har minskat och investeringarna ökat. Såväl arbetslöshet som inflation har pressats tillbaka. I år stiger medborgarnas realinkomster påtagligt.

Men alla problem är ingalunda övervunna. Vi måste därför konsekvent och uthålligt fullfölja krisbekämpningen. Uppgiften är att lägga grunden till en ny epok av tillväxt, sysselsättning och välstånd. Detta kräver att kampen mot inflationen även fortsättningsvis sätts i centrum.

Ett viktigt bidrag för att nå dessa mål har lämnats genom de löneavtal för 1986 och 1987 som slutits för den privata sektorn. Parterna på den offentliga arbetsmarknaden har däremot inte kunnat ena sig om något löneavtal, och vissa löntagarorganisationer har vidtagit stridsåtgärder. Såväl för kampen mot inflationen som för strävan att bibehålla och utveckla den offentliga sektorn är det av vikt att denna konflikt snarast biläggs.

Årets budgetarbete kommer att bedrivas med stramhet. Saneringen av de offentliga finanserna måste drivas vidare. Reformförslag som innebär ökade utgifter på vissa prioriterade områden kommer att finansieras genom besparingar på andra. Taxe- och avgiftshöjningar i den statliga sektorn kommer att hållas tillbaka. Kostnadsökningar i myndigheter och affärsverk kommer att mötas med rationaliseringar.

För att kunna hävda den fulla sysselsättningen är det nödvändigt med en god ekonomisk tillväxt. Arbetet med att reformera skattesystemet kommer att föras vidare i syfte att skapa enklare och rättvisare skatter, som stimulerar arbete, sparande och investeringar. Nästa år förenklas självdeklarationen för flera miljoner löntagare.

Den offensiva politiken för industriell förnyelse skall drivas vidare. Teknisk utveckling och forskning kommer att prioriteras. Åtgärder för att främja nyföretagande och skapa förutsättningar för en vital småföretagssektor kommer att vara av central betydelse i industripolitiken.

Strukturomvandlingen i näringslivet kommer att fortsätta. Företagen

måste därvid ta ett ökat ansvar för att medverka till uppbyggnad av en ny näringslivsstruktur, särskilt på de orter och i de regioner som domineras av enstaka företag eller branscher. Den förbättrade lönsamheten skapar goda förutsättningar för detta.

Arbetsmarknadspolitiken spelar en viktig roll för att stärka både de arbetssökande och näringslivet. Det innebär krav på en effektiv arbetsförmedling och en arbetsmarknadsutbildning som ger människor kunskaper för framtiden och förstärker företagens kompetens i en hård internationell konkurrens.

Herr talman! De senaste fyra årens framgångsrika ekonomiska utveckling ger oss nu möjlighet att höja blicken. Vi kan med förnyade krafter ta itu med andra frågor, som är viktiga för vår livskvalitet. Det gäller miljön, livsmedlens kvalitet samt de ungas situation och möjligheter.

Värnet av vår livsmiljö är avgörande för vår framtid. Omsorgen om miljön måste därför ges en central plats inom samtliga samhällsområden.

Det är nödvändigt att den oro vi känner efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl kan leda fram till konstruktiv handling. Energirådet gör nu en förnyad värdering av hur säker kärnkraften är, liksom en analys av möjligheterna att avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010. Regeringen kommer senare i höst att inbjuda riksdagens övriga partier till överläggningar i syfte att nå en bred samling kring energifrågorna.

Debatten om kärnkraften visar tydligt hur energi- och miljöfrågorna intimt hänger samman. För att skärpa ambitionerna på miljöområdet och samtidigt bedriva en effektiv energipolitik krävs nu en kraftsamling och en organisatorisk samordning. Regeringen avser därför att inrätta ett nytt miljö- och energidepartement. Departementet skall vara pådrivande och samordnande i regeringens miljöpolitik.

Det internationella samarbetet kring miljöfrågorna förstärks. Handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning skall fullföljas och vidareutvecklas. Ett femårigt forsknings- och biståndsprogram mot skogsodöden genomförs. En aktionsplan mot havsföroreningar kommer att utarbetas.

På arbetsmiljöområdet uppmärksammas särskilt belastningsskadorna, den ökade användningen av kemikalier och riskerna vid bildskärmsarbete. Sanktionssystemet vid arbetsolyckor ses över.

Under hösten kommer förslag att läggas fram om en skärpt lagstiftning mot bilavgaser. Insatserna för att minska jord- och skogsbrukets miljöproblem kommer att fullföljas.

Under senare tid har en intensiv debatt förts om jordbrukspolitiken i vid mening. Det är viktigt att konsumenterna kan få tillgång till mat av god kvalitet och till rimliga priser. Det är regeringens strävan att medverka till en öppen dialog om den långsiktiga inriktningen av det svenska jordbruket. Det är därvid angeläget att man finner vägar att lösa näringens överskottsproblem. Särskilda forskningsinsatser genomförs för att utveckla miljövänligare produktionsmetoder inom jordbruket.

I livsmiljön ingår också ungdomarnas situation och alla möjligheter till en meningsfull fritid. Ett konsultativt statsråd kommer att utses med särskilt

ansvar för ungdom, idrott och turism.

Det är dagens barn och ungdomar som skall bygga framtidens samhälle. Den uppväxande generationen måste därför ges goda förutsättningar. För dessa strävanden spelar idrottsrörelsen och övriga folkrörelser en viktig roll. Enligt regeringens mening är ungdomens möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid en av våra viktigaste framtidsfrågor.

Herr talman! Till statsråd och chef för jordbruksdepartementet kommer Mats Hellström att utses.

Till statsråd och chef för miljö- och energidepartementet kommer Birgitta Dahl att utses.

Till konsultativt statsråd i utrikesdepartementet, med ansvar för utrikes-handelsfrågorna, kommer Anita Gradin att utses.

Till konsultativt statsråd i jordbruksdepartementet, med ansvar för ungdom, idrott och turism, kommer Ulf Lönnqvist att utses.

Till konsultativt statsråd i arbetsmarknadsdepartementet, med ansvar för invandrarfrågorna, kommer Georg Andersson att utses.

Det nya miljö- och energidepartementet inrättas och får sin chef så snart de praktiska förutsättningarna föreligger. Övriga utnämningar blir gällande från fredagen den 10 oktober 1986.

Herr talman! En rättvis fördelning av de samlade resurserna är en nödvändig förutsättning för att landets medborgare skall hålla samman och gemensamt kunna bygga vidare på välfärden.

En rättvis fördelning innebär att alla, efter förmåga, måste ta sin del av krispolitikens bördor. Regeringen kommer därför att föreslå en engångsskatt på livförsäkringsbolagens förmögenheter. Avkastningen från denna skall oavkortat tillfalla de sämre ställda pensionärerna.

Förslag kommer att läggas fram om en reformering av systemet för utjämning av kommunalskatterna.

Konsumentpolitiken kommer att inriktas på att stödja de mest utsatta grupperna.

Stråvan efter regional balans och rättvisa skall i ökad utsträckning styra politiken inom alla samhällssektorer. Utsatta regioners möjligheter att utveckla nya näringar skall förbättras, bl. a. genom kommunikationer, utbildning och teknikspridning, som ger fler regioner möjlighet att tillgodogöra sig nya forskningsrön och utnyttja ny teknik.

Överläggningar kommer att inledas med företag och organisationer inom tjänstesektorn i syfte att åstadkomma att tillväxten i ökad grad äger rum i stödområdet. En ytterligare decentralisering av arbetsuppgifter från centrala statliga verk till regionala myndigheter eftersträvas.

Den gemensamma sektorn är en viktig grund för välfärdspolitiken. Den skall tjäna människorna efter deras olika behov och önskemål. Åtgärder kommer att vidtas för att höja effektivitet och produktivitet i den offentliga verksamheten. Möjligheterna att välja olika typer av service bör ökas. Förslag kommer att läggas fram för att förbättra den enskildes möjligheter att

påverka den offentliga verksamheten, för att motarbeta byråkrati och för att främja service och effektivitet. Dessa förslag kommer att beröra såväl den centrala statsförvaltningen som länsförvaltningen och den kommunala organisationen.

Trygga förhållanden måste skapas för barnfamiljerna. Barnbidraget och studiebidraget höjs kraftigt den 1 januari 1987. Utbyggnaden av barnomsorgen skall ske i enlighet med riksdagens beslut.

Handikappades rätt till arbete och delaktighet i samhället främjas. Handikappade ungdomars möjligheter att få arbete stärks genom särskilda insatser, som startar under hösten.

Pensionerna skall vara värdesäkrade. Ersättningen vid delpension skall återföras till 65 % den 1 juli nästa år. Sjuk- och föräldraförsäkringen skall förbättras för de privatanställda arbetarna, de deltids- och delårsarbetande.

Arbetet för att förbättra kvaliteten och tillgängligheten i samhällets hälso- och sjukvård drivs vidare. Alkohol- och narkotikamissbruket skall bekämpas. Regeringens aidsdelegation följer noga utvecklingen och samordnar insatserna i kampen mot aids.

Kvinnor och män skall ha en jämlik ställning på alla områden. Kvinnornas arbetsmarknad bör vidgas. Regeringen kommer att vidta åtgärder för att få fler kvinnor i statliga utredningar och styrelser samt i ansvarig ställning i den offentliga förvaltningen.

Ett levande kulturliv öppnar nya perspektiv och fördjupar synen på vår tillvaro. Konstnärerna har en viktig roll i försvaret av vårt öppna och demokratiska samhälle.

Skolans roll som kultur- och bildningshård skall värnas och stärkas. Den snabba tekniska utvecklingen och omvandlingen av arbetslivet gör utbildning allt viktigare för den enskilde. Alla ungdomar under 20 år bereds därför plats i gymnasieskolan. Fortbildning och vidareutbildning av yrkesverksamma och andra former av vuxenutbildning har stor betydelse både för den enskildes utveckling och för samhället i stort.

Ett treårsprogram för forskningen kommer att presenteras. Forskningsmiljön på högskolorna skall förbättras. Detta är nödvändigt för att Sverige skall kunna hävda sig internationellt. En vital humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning stärker vår kulturella identitet. En fortsatt förstärkning av den tekniska och naturvetenskapliga forskningen och utbildningen är av central betydelse för den svenska konkurrenskraften och därmed en gemensam angelägenhet för näringslivet och statsmakterna.

Föräldrar och barn skall ges ökad valfrihet i skolan. Samtidigt ses utbildningsväsendet över i syfte att främja motivation hos studerande och lärare, vitalitet i verksamheten och effektivitet i resursutnyttjandet.

Den sociala bostadspolitiken ligger fast. De äldres och de handikappades möjligheter att välja ett eget boende bör ökas. Mer hemlika förhållanden bör skapas inom långvården.

Det internationella samarbetet på flyktingpolitikens område skall förstärkas. Tendenser till främlingsfientlighet och diskriminering av invandrare skall aktivt motarbetas.

Många människor i vårt land känner oro inför vad de uppfattar som ett stigande, meningslöst och blint våld i samhället. Regeringen uppmanar alla

medborgare att tillsammans, över parti- och organisationsgränser, motarbeta våldet. Brottslighet som vållar enskilda människor skada skall bekämpas med kraft. Ett program med åtgärder mot sådana brott – grundat på en kriminalpolitisk helhetssyn – läggs fram. Brottsoffrens ställning stärks. Kampen mot den ekonomiska brottsligheten fullföljs.

Prot. 1986/87:2
7 oktober 1986

Regeringsförklaring

*

Herr talman! Sverige är ett bra land att leva och bo i. Vi har, som ett av få länder i världen, lyckats med uppgiften att både minska arbetslösheten och pressa tillbaka inflationen, både minska underskotten och bevara välfärden. Pessimism och uppgivenhet har förbytts i optimism och framtidstro.

Nu gäller det att gå vidare. Vår uppgift är inte bara att lösa dagens problem utan också att staka ut vägen mot framtiden.

Samtidigt som vi med styrka och tålmodighet fullföljer krispolitiken, skall vi därför gripa oss an de stora framtidsfrågorna – ungdomens villkor, kampen för freden, sysselsättningen och miljön.

På dessa områden står vi inför stora och spännande utmaningar. Den svenska traditionen bjuder att vi så långt som möjligt resonerar oss fram till samlande lösningar.

Det är min och regeringens övertygelse att vi tillsammans skall kunna bryta nya vägar för att göra ett bra land ännu bättre.

4 § Ceremonin avslutades kl. 14.53.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Olof Marcusson

Prot. 1986/87:2
7 oktober 1986

Bilaga till

Riksdagens protokoll
1986/87:2

Program vid öppnandet av riksmötet 1986/87 tisdagen den 7 oktober
1986 kl. 14.00

Musik under samlingen

Fanfar
Kungssången

Allegro con spirito ur
Sex bagateller för blåsarkvintett *György Ligeti*

Bonden i den svenska riksdagen

Sats 1 ur
Symfoni för bleckblåsare *Jan Koetsier*

TALMANNEN
HANS MAJESTÄT KONUNGEN

Fanfar

STATSMINISTERN

Allegro grazioso ur
Sex bagateller för blåsarkvintett *György Ligeti*

Festivo *Christer Danielsson*

Du gamla, du fria

Prince's of Denmark march *Henry Purcell*

MEDVERKANDE

Filharmonins brassensemble
Blåsarkvintett från Filharmonin
Professor Sten Carlsson